

PRIKAZI, KRITIKA I BIBLIOGRAFIJA

DAS SCHILFROHR — *Phragmites communis* Trunius (Trska), L. Rodewald-Rudescu. — Die Binnengewässer, B. XXVII, E. Schweizerbart'sche Verlagsbuchhandlung (Nägele u. Obermiller), Stuttgart, 1974, str. 302, il. 126.

Nema sumnje da su iscrpne monografske studije o pojedinim biljnim vrstama višestruko značajne. S jedne strane svestranim poznavanjem neke biljne vrste doprinosimo fundamentalnim i praktičnim znanjima o biljnom svetu, a time često i znanjima o osnovnim biološkim fenomenima; s druge, dobro poznavanje biologije pojedinačnih biljnih vrsta (a naročito ekologije, rasprostranjenja, fiziologije i razvića) omogućuje da se bolje shvate biocenoze i ekosistemi u kojima data vrsta učestvuje, to jest struktura, rasprostranjenje, metabolizam i dinamika tih biocenoza i ekosistema.

Na žalost, takvih iscrpnih monografija pojedinačnih biljnih vrsta nezamislivo je malo, što je ozbiljan nedostatak u našim saznanjima i predstavama o biljnom svetu i vegetaciji naše planete. Jedna od tih retkih, a istovremeno i vrlo dobrih i iscrpnih monografija, jeste knjiga »Trska — *Phragmites communis* T.«, rumunskog naučnika profesora iz Bukurešta L. Rodewald-Rudescu-a. U njoj su uglavnom vrlo iscrpno i svestrano obrađeni različiti aspekti biologije, ekologije, rasprostranjenja i cenologije trske, kao i njen praktični značaj.

Knjiga je podeljena na nekoliko velikih poglavlja: A. **Botaničke i ekološke osobine**; B. **Kultura trske**; C. **Mašinska žetva trske**; D. **Privredni značaj trske**; E. **Trščaci kao rezervati za životinje i čoveka**. Na kraju knjige dati su Literatura i Registar latinskih imena biljaka i životinja, kao i Imena biljnih zajednica. Knjiga je bogato ilustrovan, sa vrlo interesantnim fotografijama u tablama na kraju (1 do 11).

U prvom poglavlju (**Botaničke i ekološke osobine**) u Uvodnom delu daju se opšte informacije o sistematici trske, narodna imena za trsku na različitim jezicima, njenom rasprostranjenju u svetu, istoriji i poreklu. U drugom, dosta obimnom delu, dat je opis vrste, i to pre svega morfologija vegetativnih i generativnih organa, a zatim i anatomija trske. Razviću, rasprostranjenju i razmnožavanju trske posvećeno je posebno podpoglavljje (razviće iz semena, razviće stabljika iz rizomskih pupoljaka, rasteenje embriona, rasprostranjenje i razmnožavanje). Posebno podpoglavljje posvećeno je i fiziologiji trske, pri čemu su obrađeni promet kiseonika, cirkulacija vode i hranljivih materija, metabolizam vode i različitih materija (transpiracija, promet azota, fosfora i dr.),

fotosinteza, otpornost prema niskim temperaturama, otpornost trske prema suši i sadržaju soli u podlozi, kao i neki drugi oblici fiziološke aktivnosti ove biljke (u posebnom odeljku govori se i o fiziološkim eksperimentima sa radioizotopima). U petom podpoglavlju izlaže se o **ekologiji trske**, i to najpre o klimi i mikroklimi područja sa trskom, pedološkim osobinama staništa sa trskom, o »plovećim ostrvima« od trske (splavine), a zatim o hidrologiji i hidrogeologiji područja sa trskom; posebna pažnja posvećena je i mikrobiologiji i hemizmu zemljišta i vode sa trskom, pri čemu je dodirnuo i pitanje prirodnih i veštačkih faktora rasteinje ove vodene i močvarne biljke. Pažnja je posvećena i flori i fauni trskovih zajednica, kao i njenim biljnim i životinjskim parazitima. U posebnom delu izložena je klasifikacija vrste *Phragmites communis* na osnovu tipova biotopa i produktiviteta, a takođe i o karakteristikama rasprostranjenja, a zatim o fenotipovima, ekotipovima i genotipovima trske. Primarnom produktivitetu trske posvećena je takođe pažnja, i to u poređenju sa drugim višegodišnjim biljkama, kao i šumama. Posebno je izloženo o biljnim zajednicama trske, a takođe o trsci kao pionirskoj biljci i producentu njivskog zemljišta. U šestom, obimnom podpoglavlju prvog poglavlja govori se o hemijskim osobinama trske, posebno onim značajnijim za pravljenje hartije.

U drugom poglavlju knjige, pod naslovom »**Kultura trske**«, izložen je napre ukoliko istorijat pitanja, a zatim se govori o posmatranjima kulture trske u prirodnim uslovima i u hranljivim rastvorima. Autor izlaže i o metodama kulture trske, o morfološkim, anatomskim i fiziološkim promenama trske u toku gajenja u kulturi, i o njenom značaju za pravljenje hartije; zatim o značaju kultura trske za ribarstvo i druge privredne grane. Izloženi su i još neki drugi aspekti značaja i primene trščanih kultura. Posebna podpoglavlja posvećena su metodima rasađivanja trske i metodima za gajenje trske i industrijske žetve, kao i metodima za određivanje areala trske i procentualnih površina pod trskom u njenim područjima (uz pomoć aerofotogrametrije).

Poglavlje pod »C« (**Mašinska žetva trske**) počinje opštim izlaganjima o žetvi trske i njenom transportu, a zatim o različitim aspektima žetve, deponovanja i transportovanja do fabrika.

Sledeće poglavlje (**Privredni značaj trske**) govori, između ostalog, i o različitim korisnim i upotrebljivim materijama i produktima koje daje trska (npr. alkohol, glicerol, vitamini B₁ — B₆, etilen, hloroform, hemiceluloza, karton, pisaća i štamparska hartija, materijal za plafone i zidove, itd.).

Sledeće, poslednje i dosta kratko poglavlje obrađuje značaj područja pod trščacima kao rezervata za životinje i ljude.

U spisku literature navedeno je blizu 650 naziva dela, više ili manje u vezi sa različitim aspektima poznavanja vrste *Phragmites communis*.

Mada je u mnogim svojim delovima dosta neujednačena, sa različitim obimom materije posvećene pojedinim pitanjima biologije i privrednog značaja trske (što je i razumljivo kada se ima u vidu da je u dosadašnjim ispitivanjima vrste *Phragmites communis* nejednaka pažnja posvećena pojedinim aspektima njenog života i rasprostranjenja,

kao i privrednog iskorišćavanja), knjiga profesora L. Rodewald-Rudescu-a »Das Schilfrohr — *Phragmites communis*«, posvećena jednoj veoma značajnoj vodenoj, barskoj i močvarnoj biljci, veoma je korisna, pregledna i prepuna važnih i interesantnih podataka opštebiološkog i praktičnog karaktera, vezanih za poznavanje trske. Ova značajna monografska studija trebalo bi da potstakne i kod nas veći interes za bolje upoznavanje i iskorišćavanje trske, koja svakako u privrednom pogledu nije iskorišćena u dovoljnoj meri. Isto tako, trebalo bi da pobudi interes i za različite druge aspekte značajne uloge koju vrsta *Phragmites communis* igra u ekosistemima barskih, močvarnih i rit-skih predela naše zemlje, koja tim predelima obiluje.

Prof. Dr Milorad M. Janković